

Ludwig von Mises

CAPITALISMUL SI DUSMANII SĂI

Ce înseamnă *laissez-faire*?

Traducere din limba engleză de Dan Cristian **Comănescu**

Prefață de H.-R. Patapievici

Cuvânt înainte de **Margit** von Mises

Postfață de **Murray N. Rothbard**

Coperta colecției și ilustrația: DAN PERJOVSCHI

OF A .

B.C.U. București

C199803649

LUDWIG VON MISES
ECONOMIC POLICY
THOUGHTS FOR TODAY AND TOMORROW

© Free Market Books c/o **Bettina** Bien Greaves, 1995

MURRAY N. ROTHBARD

THE ESSENTIAL VON MISES

© Libertarian Press, 1980

© Editura **Nemira**, 1998

Comercializarea în afara granițelor țării fără acordul editurii este interzisă.

Difuzare:

S.C. Nemira & Co, Str. Crinului nr. 19, sector 1, București

Telefon: **668.54.10**, 223.48.54, Telefax: **668.70.51**

Clubul cărții: **C.P. 26-38, București**

ISBN 973-569-204-x

Prefată

UN ALIAT ÎMPOTRIVA BIGOTISMULUI INTELECTUAL

de H.-R. Patapievici

Față de lungile coloane dedicate lui Marx sau Keynes în ediția din 1997 a Enciclopediei Britanice, **Ludwig von Mises** (1881-1973) se bucură de numai zece rânduri (unde, printre altele, suntem informați că este cunoscut pentru „credința sa în puterea consumatorului”) **Robert Heilbroner**, într-o influentă carte de biografii ale marilor economiști, foarte gustată de marele public (*Filozofii lucrurilor pământești*, ultima ediție revizuită 1986, traducere în română la Humanitas, 1994), nu doar că nu îl numără printre marii economiști, dar nu îi citează ideile nici măcar o dată. Cu totul în treacăt este menționat de **Mark Blaug** în impozanta și erudita sinteză Teoria economică în retrospectivă (ediția a patra, 1985, traducere în română la Editura Didactică și Pedagogică, 1992). În opinia intelectuală comună, ideea de mare economist continuă să fie constant asociată cu Marx, care nu a avut cu teoria economică decât relații ideologice (în sensul peiorativ, dat de el, termenului), în timp ce contribuțiile lui Ludwig von Mises, în afara unei zone specializate de economiști sau de admiratori ai filozofiei austriece, sunt complet necunoscute. **Îmi** amintesc de lungile discuții avute cu tatăl meu, economist cu studii la Viena în timpul războiului (de unde economiștii austrieci dispăruseră cu totul, alungați de nazism), despre teoria valorii-muncă, în care el credea, și care mie îmi părea illogică. Argumentele sale erau din **Ricardo** și, incontestabil, din Marx, pe care îl prețuia ca economist. Ale mele erau strict logice și, de fapt, se rezumau la exemplul contrastului dintre valoarea diamantului și a paharului

cu apă pentru un om aflat în deșert. Discuțiile au rămas **sterile**, deoarece eu nu **m-am** putut convinge de justetea ideii că valoarea unui produs este determinată de timpul cheltuit pentru **a-l** produce, iar tatăl meu **mi-a** întipărit o imagine opresivă a marxismului, ca „orizont de **nedepășit**“ al teoriei economice (**ceea ce m-a** convins, pe moment, de neseriozitatea teoriei economice).

Două lucruri sunt aici de spus. Primul se referă la condițiile marginalizării gândirii economice nonmarxiste în mediile intelectuale. Al doilea se referă la condițiile în care poate fi depășit bigotismul intelectual promovată de mediile intelectuale care se **autointitulează** progresiste.

Despre glorie și gloriolă

Toată lumea cunoaște teoriile lui Marx privind relația dintre și exploatare ori cea dintre nedreptatea profitului capitalist și caracterul inexorabil al luptei de clasă. Aceste teorii, deși sunt demonstrabil false din punct de vedere economic, sunt încă monedă curentă în mediile „**progresiste**“. Ești considerat mai puțin uman dacă nu crezi cu fanatism în teoria exploatării capitaliste a omului de către om. Reciproca este deopotrivă valabilă: ești considerat inuman, dacă **sustii** că inegalitatea economică e o condiție a prosperității generale. Reversul faptului toate aceste teorii false sunt considerate adevărate de intelectualii progresiști este că aproape toți gânditorii care au demonstrat falsitatea teoriilor economice pretins progresiste sunt ignorați sau, când'nu sunt complet ignorați, sunt bârșiți ori desconsiderați. Să comparăm notorietatea lui Marx qua economist cu lipsa de renume intelectual a marelui economist Eugen von **Böhm-Bawerk (1851-1914)**, care a desființat teoria **marxistă** a valorii și a elaborat o teorie a dobânzii care, după știința mea, nu a fost încă **depășită**. Prestigiul intelectual al teoriilor lui Keynes, considerate false încă de la apariție de unii gânditori ai școlii austriece de economie, continuă să fie imens și după bancruta lor oficială, **recunoscută** fără tragere de **inimă** în anii '70. Argumentul lui Mises în privința imposibilității de a

face calcule economice în socialism a fost formulat în 1920, iar politologii descoperă azi **cu candoare** că, în mod surprinzător, planificatorii sovietici nu puteau calcula nimic și că, deci, planurile lor economice erau deopotrivă arbitrare și fictive. Să ne amintim de extraordinarul prestigiu pe care ideile de planificare economică, de control macroeconomic al economiei, de intervenție a statului în economie, de control al societății asupra individului etc. **continuă să** mai aibă astăzi, peste tot în lume, în mediile intelectuale „**progresiste**”. Acest prestigiu s-a transmis integral opiniei publice, astfel că politicile votate de electorat vor fi aproape întotdeauna în sensul prejudecăților favorabile omnipotenței statului și defavorabile capitalismului. Aș spune că între prejudecățile pe care mediile intelectuale „progresiste” le promovează cu încăpăținare și disproporția dintre faima lui Marx și ignorarea lui Ludwig von Mises este o legătură directă. Mediile intelectuale, care de două secole au plămădit (și continuă să plămădească) opinia comună a oamenilor cultivați cu idei progresiste, au crezut (și mai cred încă) în **adevărul** câtorva principii, cărora Mises s-a străduit toată viața să le demonstreze nu doar falsitatea, dar și nocivitatea extremă. Astfel, face parte din catehismul „**progresist**” săușii că:

1. libertatea de a face comerț sau afaceri este calitativ inferioară libertăților intelectuale ori sociale; prin urmare, desființarea sau îngrădirea libertăților inferioare (cele economice) nu au nici un efect asupra libertăților superioare (cele sociale ori intelectuale);

2. statul se comportă ca o „persoană” care dispune de o cunoaștere superioară **oricărui** individ luat în parte; prin urmare, statul are dreptul epistemologic de a interveni atât în economie, cât și în relațiile private ori publice dintre oameni;

3. prosperitatea rezultă din muncă; prin urmare, oricine muncește produce cu necesitate **prosperitate**; ceeae revine la a afirma că prosperitatea este la îndemână, **este**, așa spunând, **naturală**;

4. omul este bun de la **natură**, răul vine din **societate**; prin urmare, societatea trebuie transformată potrivit doctrinei binelui, care este în posesia intelectualilor progresiști.

Toate aceste principii sunt consubstanțiale concepției socialiste despre lume și viață (o variantă a colectivismului). Socialismul este, în fond, numele potrivit pentru a desemna convingerile profesate de cei care se consideră „progresiști” și „prieteni ai umanității”. Căcești „progresiști” și „prieteni ai umanității” au sprijinit până la capăt cel mai întins genocid din istoria lumii nu **le-a** clintit cu nimic convingerile, nici nu **le-a** modificat agenda. Nu au avut îndoieli când comunismul era puternic, nu au **remușcări** cum, când comunismul a **căzut**, iar mărimea dezastrului lăsat în urmă nu mai poate fi nici negată, nici **ignorată**. Punctele enumerate mai sus continuă să fie **communis opinio** a lumii „progresiste” **postcomuniste**. redința neștrămutată (la activiști, fanatică) în valabilitatea acestora continuă să fie, după opinia mea, principalul motiv al debilului interes intelectual pe care îl trezesc ideile celor ce au criticat concepțiile autorilor care le confirmă valabilitatea. Marx sau Keynes, spre pildă, confirmă valabilitatea unora din principiile enumerate mai sus și, ca atare, vor fi omologați valoric prin interesul pe care publicul larg cultivat îl va purta ideilor lor. În schimb **Böhm-Bawerks** sau **Mises**, deoarece infirmă valabilitatea acestora, vor fi niște candidați puțin credibili pentru notorietate (orice notorietate este, într-un sens, excesivă; de aceea, ea se bazează fie pe o **confuzie**, fie pe lingușirea, demnă ori interesată - întotdeauna emfatică - a locurilor comune).

Cred că **această** stare de fapt poate **răspunde**a întrebarea: „Cum de este atât de puțin cunoscut Ludwig von Mises în mediile intelectuale, în ciuda calității excepționale a **lucrărilor sale**?” Scurt **reformulat** răspunsul este următorul. Alături de alți gânditori ai Școlii austriece de economie, încă mai puțin cunoscuți, Ludwig von Mises a contribuit decisiv la demonstrarea falsității unora dintre ideile ce constituie coloana **vertebrală** mediilor intelectuale care **jură** pe religia „ideilor progresiste”

Cum **adevărul** nu poate fi infirmat prin **strigăte**, plebiscite, proteste sau indignare, metoda încă **valabilă** constă în ostracizarea celor care îl **susțin**. Ca atare, Marx este o glorie universală, Eugen von **Böhm-Bawerk** este ca și necunoscut. Deși mult mai cunoscut decât **Böhm-Bawerk** cazul lui Mises este, cred eu, similar.

Bigotismul intelectual „**progresist**”

Al doilea lucru pe care aș dori să îl discut se referă la condițiile în care poate fi **depășit** bigotismul intelectual promovat de mediile intelectuale care se autointitulează progresiste. În această privință, **gândirea** lui Ludwig von Mises reprezintă un aliat indispensabil. Claritatea ideilor, stringența logică impecabilă, discernământul față de prezența camuflată (în adevăr de la sine înțeles) a **erorii**, sensibilitatea pentru libertate și repulsia pentru aservire, capacitatea de a reduce la principiu abundența (aparent) confuză a evenimentelor reale, toate aceste însușiri, deopotrivă morale și intelectuale, contribuie atât la adevărul, cât și la eficacitatea ideilor sale. Pentru bolnavii de colectivism, o cură cu gândirea lui constituie una dintre puținele șanse de însănătoșire. Seria de conferințe reunite în cartea pe care publicul românesc o are acum în față ilustrează toate aceste însușiri într-o manieră **succintă** și concentrată. Este cea mai scurtă carte sigură despre adevărurile economice pe care o cunosc. Din acest motiv, ea **reprezintă** un aliat prețios al spiritelor libere și un dușman al bigotismului intelectual.

Nu doresc să intru în substanța ei: orice rezumat, **dată fiind** concentrarea și brevitățile textului însuși, dacă **nu** va coincide cu textul, este condamnat să îi fie inferior. Aș vrea să indic **însă** unele dintre argumentele cu ajutorul cărora Mises respinge câteva idei „**de-a gata**” care formează „**decalogul**” oricărui progresist respectabil.

Cea mai tenace trăsătură a mediilor intelectuale moderne este resentimentul față de capitalism. De la disprețul artistului față de filistinismul burgheziei până la dușmănia **intelectualului** idealist față de „**puterea banului**“¹ nicio figură retorică nu a fost ocolită pentru a exprima faptul că, în viziunea multor artiști și intelectuali, a fi progresist înseamnă a cere suprimarea capitalismului. Mises arată foarte clar că ura față de capitalism, atunci când este bine intenționată, se bazează pe o iluzie: iluzia că libertatea de expresie și de gândire, libertatea presei și a religiei, libertatea de a nu fi arestat fără judecată pot fi prezervate fără libertate economică. Dacă statului i se recunoaște dreptul de a controla economia (socialism), atunci libertățile intelectuale și garanțiile juridice ale legalității sunt de facto anulate, deoarece statul își poate oricând justifica abuzurile prin invocarea interesului de stat. Admițând acest argument, cei mai radicali dintre promotorii suprimării libertății economice susțin că societatea capitalistă trebuie să dispară deoarece singura variantă de om compatibilă cu ea este una lipsită de orice valoare metafizică. Ei argumentează că „libertatea“ capitalistă este inferioară metafizic „servitutii“ socialiste: căci, spun ei, dacă socialismul nesocotește libertățile individuale, atunci capitalismul face caduce libertățile metafizice, ceea ce este incomparabil mai grav. Să observăm că premisa (ipocrită) a acestui argument este că există o ordine socială capabilă să încarneze fără rest valorile metafizice, și că acest tip de societate se bazează pe suprimarea libertăților inferioare, deoarece ar fi nocive. Mises răspunde acestui nou argument prin reducerea lui la premisa care îl fondează: libertatea metafizică nu este de resort social, argumentează el, iar noțiunea de libertate are sens numai în cadrul societății; cine crede că valorile metafizice sunt de competența societății admite implicit că o putere exterioară (cum ar fi statul) are dreptul metafizic de a ne dicta convingerile. Altfel spus, o libertate completă și, deci, perfectă nu există. De ce? Deoarece libertatea integrală **este**, în principiu, adică potrivit

tuturor parametrilor ei, imposibil de atins în societățile umane. **Trebuie** să ne mulțumim cu ce avem în mod real la îndemână și să evităm să ne plasăm așteptările în zone de unde, în principiu, nu ne pot veni decât dezmințiri. Nimeni, dacă este rațional, nu va aștepta răspunsul la problema **hristologică** la cumpărăturile pe care le poate face la piață. Prin acest tip de argument, Mises ne invită să distingem cu grijă între naturile eterogene ale referințelor cotidiene și ne îndeamnă să privim lumea cu realism, încercând să ne dezvărăm, fără trufie, de bovarisemele care ne agită sufletele.

O altă idee încăpățânată a colectivștilor susține că statul este mai inteligent decât cetățenii săi. Ea provine, potrivit lui Mises, din epoca premodernă, când monarhul era unsul lui Dumnezeu și era considerat, datorită acestei legături privilegiate cu Cerul, ca posedând mai multă înțelepciune decât oricare dintre supușii săi. O relictă grotescă a atributelor regilor taumaturgi în vremurile mai noi fusese teoria comunicării Führer-ului german cu Führer-ul universului, teorie propusă de și prizată cu entuziasm de numeroase cohorte de „**intelectuali ai viitorului**”(cine crede că exemplul este particular și că, deci, nu are relevanță poate oricând înlocui Führer-ul german cu Führer-ul comunist, iar Führer-ul universului cu Teoria Marxistă: raționamentul rămâne valid). O altă rămășiță a tezei statului-taumaturg, mult mai tenace, este credința socialistă în puterea planificatoare a statului în economie. Dacă statul este cu adevărat mai inteligent decât oricare dintre cetățeni, atunci pretenția sa de a conduce economia este justificată. Invers, dacă **s-ar** putea demonstra că, în principiu, planificarea economică nu poate fi realizată, atunci teza statului-taumaturg trebuie discreditată ca falsă. Or, Ludwig von Mises a avansat încă din 1920 un argument valid împotriva posibilității calculului economic în socialism. Argumentul său poate fi rezumat astfel. Problema celui care intenționează să planifice economia pe care o controlează integral nu este aceea **că** ar duce lipsă de

formule de calcul sau că i-ar lipsi abilitatea de a duce la bun calcule complicate. Problema planificatorului este dublă: pe de o parte, el are nevoie de un tablou realist al prețurilor de cost al produselor și al resurselor; pe de altă parte, el trebuie să fie capabil să aprecieze corect modul în care va aplica în economia reală rezultatele calculelor sale. În primul caz, el nu poate calcula deoarece prețurile care îi vin din producție sunt false în mod intrinsec: ele nu exprimă nici catalogul resurselor disponibile, nici raritatea lor, nici intențiile consumatorilor, nici costurile de producție. În termenii lui Mises, „calculul economic este posibil numai dacă există prețuri monetare, nu numai pentru bunurile de consum, ci și pentru factorii de producție“. În al doilea caz, planificatorul nu va ști cum să întrebuițeze rezultatele calcului său economic, și aceasta deoarece el nu este pus într-o situație de risc, ci într-o poziție de tip birocratic, care este intrinsec și inevitabil lipsită de răspundere. Or, argumentează Mises, „dacă trebuie să convingi un grup de persoane a căror soartă nu este direct dependentă de soluția problemei, nu vei reuși niciodată“.

Esența capitalismului nu este, cum cred socialiștii, supremația arbitrară a capitalistului (schimbând termenul, aceasta ar fi mai degrabă esența feudalismului). Potrivit lui Mises, esența capitalismului este dată de punerea producției economice la dispoziția consumatorului. Vanzătorii capitaliști știu acest lucru și, de aceea, mulțumesc întotdeauna cumpărătorului, de consumul căruia știu că atârnă. Dimpotrivă, în socialism, orice cumpărător știe că depinde într-o manieră chinuitoare de bunul-plac al vânzătorului (și, în general, de voința Marelui Planificator): de aceea, vânzătorii vor fi atotputernici și discreționari, iar consumatorii vor face, spășiți și aserviți, coadă.

Interesante sunt premisele antropologice ale acestei situații de fapt. Socialiștii cred că oamenii ar trebui să producă din altruism. Adepții sistemului economic de piață liberă cred însă că

oamenii „nu procedează așa din altruism, ci pentru că doresc să câștige bani“. Socialismul are la bază o antropologie normativ-optimistă (atunci când e liber, omul nu poate face decât binele), în timp ce capitalismul, care, prin natura sa, nu e doctrinar, înclină spre una realist-pesimistă (atunci când e liber, omul poate face orice). De aceea, în ciuda aparențelor, socialismul este în mult mai mare măsură incompatibil cu creștinismul decât capitalismul (discuția e însă mult mai vastă). Mai mult, epistemologia capitalismului implică o bogăție de distincții extrem de fertile cognitive, pe care epistemologia socialistă le expulzează din orice ontologie a existenței sociale, deoarece ea nu poate fi tehnic sensibilă decât la raportul de comandă / execuție, pe care îl regăsește mecanic în inima oricărui proces social.

O fabulă: momentul și locul rostirii acestor conferințe

Nu este inutil să ne reamintim unde și când au avut loc cele șase conferințe pe care cititorul român le are acum în fața ochilor.

când von Mises acceptase invitația de a ține un număr de conferințe, în limba engleză, la Universitatea din Buenos

Argentina era o periferie a lumii active și se instalase deja temeinic în subdezvoltarea turbulentă cu care ne-a obișnuit stilul violent și arbitrar al Americii de Sud. Totuși, nu întotdeauna

fusese așa. În 1885, dată la care mesajul economiștilor austrieci era deja pe deplin conturat, Argentina avea un venit pe cap de locuitor superior celui din Imperiul Austro-Ungar și egal cu cel al Germaniei lui Bismarck. În 1945 Argentina era situată în grupul celor mai bogate țări din lume, pe poziția a șaptea. Cum se explică atunci că în 1986 Argentina ajunsese la un nivel al salariilor egal cu cel din Coreea de Nord? Explicația este atât de simplă, încât pare tezigă. Potrivit Constituției votate la începutul celei de a doua jumătăți a secolului al XIX-lea care interzicea amestecul statului în economie, Argentina adoptase ideologia

economică „laissez-faire“. Această ideologie economică i-a adus prosperitatea. Este o ironie a sorții că anume acele principii economice care făcuseră Argentina prosperă în trecut au fost susținute de Ludwig von Mises în conferințele din 1958, când deja acestea nu doar că nu mai erau urmate în economie, dar se găseau, intelectual vorbind, în discreditul corosiv al mediilor instruite. Căci, pe fondul ascensiunii furioase a teoriilor intervenționiste, naționaliste și totalitare, care au dat tonul speranțelor nutrite de lumea intelectuală „progresistă“ a perioadei interbelice, Argentina s-a convertit și ea, începând cu 1946, la religia naționalismului economic și a protecționismului. Prin azeziunea dată lui Juan Domingo Peron (1946-1955), care a știut să combine într-un mod armonios socialismul cu fascismul, Argentina a decis să părăsească de bunăvoie clubul națiunilor prospere, optând pentru acel tip de filozofie economică căruia i-a demonstrat falsitatea, între alții, și Ludwig von Mises, chiar în conferințele ținute, puțin timp după plecarea dictatorului, la Buenos Aires. Din câte știm, conferințele au fost un succes. Dar Argentina a trebuit să aștepte anii '80 pentru a abandona definitiv socialismul economic (în care elitele ale lumii continuă să vadă, imperturbabile, alternativa la capitalism).

Ludwig von Mises: un portret lapidar

Ludwig von Mises era un raționalist de modă veche. Credea în adevăr și în capacitatea noastră de a-l cunoaște; credea în puterea logicii deductive și în eficacitatea argumentului rațional; avea convingerea că lumea este pusă în mișcare de idei (și nu de „forțe materiale“); credea în posibilitatea judecăților științifice welfrei; era adept al științei ca teorie deductivă riguroasă, motiv pentru care respingea întrebuintarea matematicii în economie; era un raționalist integral, pentru care și pasiunile sunt tot raționale (ca expresii ale participării voluntare la cooperarea

socială); credea că progresul e posibil și că relativismul este consecința unei logici defectuoase; considera că valorile eterne țin de credință, asemeni scopurilor, și nu credea în capacitatea rațiunii de a cunoaște dincolo de lumea sensibilă; cu toate acestea, credea că rațiunea este un dar al lui Dumnezeu și era sceptic în privința pretenției bisericilor de a organiza relația omului cu divinitatea; credea că toate ideile proaste de care suferă lumea modernă sunt invențiile oamenilor foarte învățați și că tot ce se întâmplă în lume este rezultatul ideilor, acestea fiind singurul sprijin pe care omul îl are în fața tenebrei; credea în viitorul libertății politice și economice și era sceptic în privința capacității bigotismului intelectual de a-și impune ideile false; era însă convins că un rău exprimat poate fi combătut mai ușor decât unul neexprimat, deoarece unei idei false i se poate opune oricând o idee adevărată; din acest motiv, chiar și spiritele false au rolul lor în realizarea progresului uman; era un utilitarist, adept al ideii că binele și răul sunt instrumente utilitare menite să facă posibilă cooperarea pașnică dintre oameni, în care vedea singura garanție a libertăților individuale; era, de aceea, un adversar al concepției că există drepturi naturale; credea în suveranitatea economiei, din care deducea starea politicii; într-o epocă inflaționistă și etatistă, era adeptul etalonului-aur și adversarul intervenționismului, prin care înțelegea amestecul guvernului în for mare prețurilor, al salariilor, al dobânzilor și al profiturilor; credea că singurul scop legitim al guvernului este asigurarea securității publice; era împotriva grupurilor de presiune și împotriva ideii că aleșii națiunii trebuie să reprezinte interesele unui partid, oricare ar fi acesta; detesta violența, dar se opunea demisiunii pacifiste; aproba spiritul Revoluției Franceze, respingându-i simultan crimele, aberațiile economice și fanatismul; era un evoluționist calm și tenace; credea, ca în secolul trecut, în existența unui determinism absolut, pe care îl face neaparent doar ignoranța noastră; nu credea în decadența inexorabilă a civilizației occidentale, dar considera că

și inflația o pot distruge, așa cum au reușit să distrugă Imperiul roman. **In** majoritatea aspectelor personalității sale intelectuale, Ludwig von Mises a fost contrariul a ceea ce este și va fi mereu la **modă** în mediile superficiale, mă gândesc la spiritul fals. Prin calm, luciditate și logică, Ludwig von Mises continuă să fie și azi un excelent ghid împotriva ideilor primite pe care le exaltă cu fervoare partizană bigotismul intelectual de pretutindeni.

*

Îi mulțumesc lui Dan Cristian Comănescu pentru materialele pe care mi le-a pus la dispoziție în vederea redactării acestei prefețe. Ii rămân îndatorat și pentru efortul dezinteresat pe care îl cheltuiește încercând să argumenteze și să răspândească anumite adevăruri impopulare, pe care amândoi le-am primit de la spiritul Școlii austriece de economie, prin Ludwig von Mises și August Friedrich von Hayek.

(H.-R. Patapievici)

Cuvânt înainte

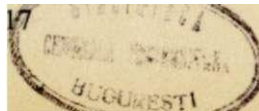
Cartea aceasta reflectă pe deplin poziția fundamentală a autorului, cea pentru care Ludwig von Mises a fost -șîncă mai este - admirat de urmașii săi intelectuali și detestat de adversari... Deși fiecare dintre cele șase lecții poate fi apreciată ca un eseu independent, armonia lor de ansamblu prilejuiește cititorului o satisfacție estetică similară celei pe care o încercăm în fața unui edificiu arhitectonic bine încheșat.

Fritz Machlup, Princeton, 1979

Spre sfârșitul anului 1958, când soșul meu a fost invitat de Dr. Alberto Benegas-Lynch să facă o călătorie în Argentina și să susțină acolo un ciclu de conferințe, am fost rugată să-l însoțesc. Cartea aceasta conține, în scris, conferințele rostite de soșul meu în fața câtorva sute de studenți argentinieni.

Am sosit în Argentina la câțiva ani după ce Peron fusese silit să părăsească țara. El guvernase în mod distructiv și nimicise fundamentele economice ale Argentinei. Succesorii lui nu erau cu mult mai buni. Țara era pregătită pentru idei noi, iar soșul meu era de asemenea pregătit să le ofere.

Lecțiile au fost rostite în limba engleză, în enorma sală de conferințe a Universității din Buenos Aires. În două camere alăturate, cuvintele lui erau tălmăcite simultan în spaniolă, pentru studenții care le urmăreau în căști. Ludwig von Mises a vorbit fără nici un fel de ocolișuri despre capitalism, socialism, intervenționism, comunism, fascism, politici economice și pericolul dictaturii. Tinerii care-l ascultau pe soșul meu nu știau

multe despre libertatea pieței sau despre libertatea individuală. După cum am scris în *My Years with Ludwig von Mises*, cu privire la împrejurarea aceea, „dacă cineva ar fi îndrăznit în vremea lui Peron să atace comunismul sau fascismul așa cum o făcea soțul meu, poliția ar fi dat buzna și l-ar fi reținut imediat, iar adunarea ar fi fost **împrăștiată**”.

Auditoriul a reacționat ca și cum în cameră ar fi pătruns o adiere de aer proaspăt. Ludwig von Mises vorbea liber, ordonându-și gândurile după numai câteva însemnări, făcute pe o bucățică de hârtie. Știa exact ce anume dorea să spună și, întrebându-l termenii relativ simpli, reușea să-și **comunic**e ideile unui auditoriu nefamiliarizat cu opera lui, astfel încât cu toții înțelegeau exact ce anume li se spunea.

Lecțiile au fost înregistrate, apoi transcrise de un secretar de limbă spaniolă, al cărui manuscris dactilografiat l-am găsit printre documentele postume ale soțului meu. Lectura acelor pagini mi-a evocat amintirea **vie** a entuziasmului deosebit cu care studenții argentinieni au primit cuvintele lui. Mi s-a părut, în calitate de **ne**-economistă, că lecțiile acestea, rostite în fața unui auditoriu sud-american nespecializat, erau mult mai ușor de înțeles decât multe dintre scrierile mai teoretice ale lui Ludwig von Mises. Am considerat că ele conțineau atât de mult material valoros, atâtea gânduri importante, astăzi și în viitor, încât ar trebui făcute accesibile marelui public.

Deoarece soțul meu n-a revizuit transcrierile lecțiilor sale în vederea publicării lor în volum, sarcina aceasta a rămas în seama mea. Am fost extrem de atentă să păstrez intact sensul fiecărei propoziții, să nu schimb nimic din conținut și să păstrez toate expresiile pe care soțul meu le utiliza adesea și cu care cititorii săi sunt atât de familiarizați. Singura mea contribuție a fost să

laolaltă propozițiile și să elimin unele dintre micile expresii pe care le întrebuițăm uneori într-o discuție **informală**. Dacă tentativa mea de a converti aceste lecții într-o carte a reușit, este numai datorită faptului că, în fiecare frază, descopeream vocea soțului meu, îl auzeam vorbind. Amintirea lui rămăsese **vie**

în mine. **Mi-am** adus aminte felul în care el demonstra nocivitatea și pericolul unei guvernări prea extinse, felul lucid și inteligibil în care prezenta diferențele dintre dictatură și intervenționism, felul pătrunzător și spiritual în care invoca diverse personalități istorice, felul cum, în numai câteva cuvinte, reușea să readucă la viață vremuri de mult apuse.

Doresc să mă folosesc de acest prilej pentru **a-i** mulțumi bunului meu prieten George Koether pentru felul cum **m-a** secondat în această întreprindere. Experiența sa editorială și familiaritatea sa cu teoriile soțului meu au fost de un real folos în pregătirea acestui volum.

Sper că lecțiile acestea nu vor fi citite numai de specialiști, ci și de numeroșii admiratori ai soțului meu din rândurile non-economiștilor. Mai sper din tot sufletul ca această carte să devină accesibilă și celor tineri, îndeosebi liceenilor și elevilor de colegiu din lumea întreagă.

MARGIT VON MISES

New York, iulie 1979